

Framsynte meiser med matlagre

JON ARNE SÆTER/BF

Det er en kald dag tidlig på vinteren, og ute på fuglebrettet er det et yrende fugleliv. Jeg er forbauset over hvor mange løvmeiser som bruker foringsplassen. Uten stopp kommer disse meisene flyvende, forsyner seg med solsikkefrø eller hampefrø, og forsvinner opp i trærne. Er det virkelig så utrolig mange løvmeiser her, eller kan det være noen få som propper seg med mat dagen lang? Det får da være grenser for hva en liten meisemage kan romme!

Jeg holder øye med en av løvmeisene som er nede og henter et solsikkefrø. Med frøet i nebbet flyr den opp i et tre, tar frøet mellom tærne og hakker energisk i vei. Skallet gir etter for overmakten og faller ned på bakken. Men hva gjør meisa så? Frøkjernen tar ikke veien ned fuglehalsen, men blir omhyggelig gjemt i en barksprekk på treet. Deretter flyr løvmeisa til matbrettet igjen og forsyner seg på nytt.

Der har vi altså forklaringen på «alle løvmeisene». Det er ikke så mange som man først kunne tro. De få som er her hamstrer det meste av maten de får tak i. Vi må i beundring erkjenne at de er «framsynte», disse små fjærklede nøstene. Maten de gjemmer vil nok komme godt med i de hardeste vintermånedene over nyttår.

Løvmeisa er ikke alene om å hamstre mat. Granmeis, toppmeis, svartmeis og lappmeis har også denne vanen. Takket være en trønder vet vi svært mye om hvordan disse fuglene klarer å berge seg gjennom vinteren. Professor Svein Haftorn har i lang tid studert mei-

← *Av meisene våre er det bare kjøttmeis (bildet) og blåmeis som ikke gjemmer unna mat til vinteren. Dette kan nok være en forklaring på at disse to artene ikke klarer å holde like godt stand i skogen vinters tid, og i større grad trekker inn mot bebyggelsen.*

(Jon Arne Sæter)

1. Svartmeisa er en ivrig hamstrer av føde. Her er fuglen opptatt med å forsvare hekketerritoriet med sang.

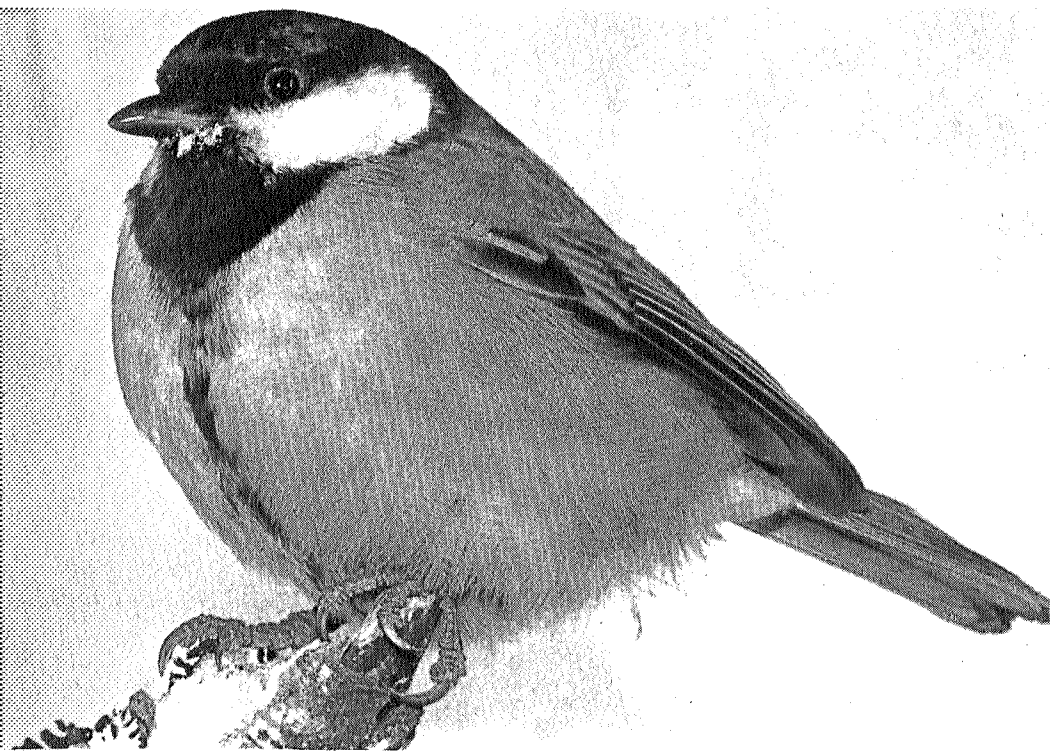
(Jon Arne Sæter)

senes liv. Svært interessante forhold har kommet for dagen, ikke minst når det gjelder fuglenes hamstringsvaner.

Undersøkelser i barskog viser at granmeis, toppmeis og svartmeis gjemmer maten på forskjellige steder i grantreet. Granmeisa velger steder under lav og i barksprekker på selve stammen og de indre deler av greinene. Toppmeisa holder seg mest til de midtre deler av greinene, og gjemmer maten under lav, i barksprekker og mellom barnålene. Svartmeisa velger helst hamstringssted helt ytterst på greinene. Her gjemmer den det meste i knopphylder, men også noen mellom barnåler.

Granmeisa hamstrer altså helt innerst ved stammen, toppmeisa midt på greinene, og svartmeisa ytterst. Men man bør merke seg at grensene mellom hver art ikke er så skarpt optrukket som denne skissering kunne antyde. Også i fugleverdenen er det vanlig å rekne med noe «slingringsmonn».

Meisene hamstrer hele sommerhalvåret, men aktiviteten er størst

Kjøttmeisa hamstrer ikke næring, og går vinteren i møte uten matlagre. Fotografert ved foringsplass.

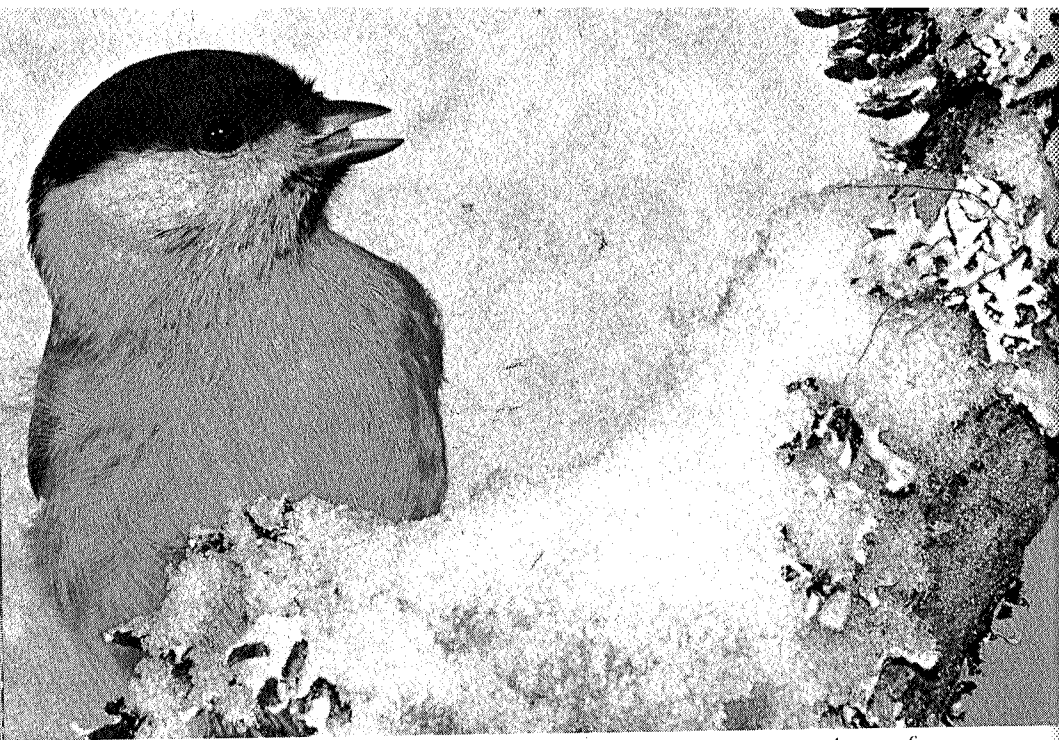
(Jon Arne Sæter/BF)

om høsten. Fuglene kan fortsette langt utover vinteren hvis forholdene ligger til rette. Løvmeisene ved den omtalte foringsplassen er et godt eksempel på dette.

Men hva hamstrer meisene når de ikke får anledning til å delikatisere seg med solsikkefrø og hampefrø på matbrettet? Før kulden setter inn om høsten gjemmer de unna mange av «insektjaktens trofeer», f.eks. edderkopper, sommerfugler og larver av forskjellig slag. Likevel er det mest frø som blir hamstret. Gran- og furufrø er svært populære «samleobjekter». Det samme gjelder frø av einer og då.

Meisene flyr ikke sjelden et godt stykke med frøene før de gjemmes. På denne måten er de med på å spre plantene. Gran- og furufrø har vinger til å «fly» med, og meisenes innflytelse på disse trærnes utbredelse er nok minimal. Men for einer og då er nok meisenes vane av stor betydning. Disse frøene har nemlig ikke effektive spredningsmekanismer selv.

Det hender nesten aldri at meisene gjemmer flere objekter på

Løvmeis fotografert ved foringsplass. I nebbet har den et hampefro.
(Jon Arne Sæter/BF)

samme sted. Unntaket gjelder når svartmeisa hamstrer de små bladlusene. Fuglen kan kytte sammen opptil 50 lus. Men hovedregelen er altså ett objekt pr. gjemmested. Man antar derfor at en granmeis kan ha omtrent 60.000 hamstringssteder! Disse klarer den nok ikke å holde styr på, og det ser ut til at all hamstret føde utgjør et felles spiskammer for hele granmeispopulasjonen i området. Dør noen granmeiser før vinteren er omme, så kommer den føden som de har hamstret til gode for de gjenlevende artsfellene. Andre meisearter finner lite av hamstringslagrene til disse granmeisene fordi de som tidligere nevnt ikke gjemmer unna mat på «granmeisas område», og følgelig ikke leter etter mat der.

Om vinteren pleier ofte flokker av granmeis, toppmeis og svartmeis å holde sammen i granskogen. Mye av grunnen til at dette kan skje uten alvorlige «uoverensstemmelser» mellom artene i kampen om føden, ligger nok nettopp i det at de har tilpasset seg forskjellige deler av grantreet. Uten denne vanen ville det være fare for at én av artene ville «trekke det lengste strået», og overleve vinteren på bekostning av de andre. Å være standfugl i Vinter-Norge er ingen spøk!

Schulzhytta, sommeren 1979.

(Alfhild Dyr Dahl)

VÅRE ANNONSØRER:

Adresseavisen	182	Den Grønne Brygge A/S	208
Anlegg A/S	185	Det Nordenfjeldske Dampskibsselskab	224
Arnstad O.	189	Dillner & Støens handelsskole	211
Berge Roar	192	Domaas Odin	214
Bergen Bank	195/220	Erichsen E.	183
Bo-tekstil	216	Fellesbanken A/S	195/220
Bremnes Lasse	192	Fiskernes-Bank A/S	195/220
Brun Ola	197	Fjeldseth E.	203
Bruns F. Bokhandel	217	Fjellanger Widerøe A/S	196
Bruun Axel A/S	188	Flood Paul A/S	221
Buch Nicolay	223	Flora Blomsterhandel	183
Bøndernes Bank A/S	195/220	Forenede Forsikring	2. omslagsside
Bøndernes Salgslag	202	Forretningsbanken A/S	195/220
Carstens Momme A/S	186	Freia	205
Christophersen Cato	192	Gartnerhallen A/L	186
Dalaker Hugo	192	Gjettum Kr.	222
Dahl Ole	189	Globus-Forlaget A/S	190
Dahls Bryggeri	212	Haltvik Harald	183
Dahlsveen Ola A/S	214	Hegstad L. O. A/S	180